

GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

RAVNICE

... A LIPE I DALJE CVJETAJU ...

Riječ ispred...

Prividnom glumom demokracije uspješno se održava postojeće stanje. Stanje ni nade ni beznađa obećava Subotici status slobodnog grada - što ujedno pretpostavlja nove lokalne izbore, novi zakon o lokalnoj samoupravi, demokraciju na polju komunalija koju će subotički predsjednik općine sa još nekolicinom drugih gradonačelnika iz Srbije, upravo ovih dana dogovoriti u Njemačkoj. Da li su u pitanju dalje instrukcije, čuške zbog neispunjenog ili pak nešto treće, vidjet će se kada novi paket demokracije stigle u „kovčežiću želja” naših političara. Možda će nakon toga Subotica, umjesto despotizma i polu vazalnog odnosa spram suradnika, napokon ugledati žižak novog doba. Doba koje će sa sobom doneti slobodu da se i na lokalnoj razini napiše istina bez opasnosti po izvjestitelja, da se napiše i objavi ono što nije diktirano „u pero”. Idući istorijatom te buduće demokracije i pretpostavljenog novog doba, putu u Njemačku je prethodila odsakonska politička daska zvana „Njemački narodni savez” kao uspješni politički market-

ing za sada, ali i za skorbu budućnost. Posezanje za rječju demokracija ne znači obvezatno i manifestaciju sa lažnim kulisama, jer demokracija je prava, uhvatljiva i nezamjenljiva, što oni manje obaviješteni nikada nisu dokučili. Ona pak druga, zakulisna, služi se ucjenama, obmanama i čvrsrom rukom, gdje samo za „ja” ima mjesta.

Međutim, poluvazalni odnos ima i obrnuti smjer, što se izrekom kaže „i iznad popa ima pop”. I odista, taj „pop iznad” je smekšao i obećao potporu pri izgradnji i obnavljanju subotičkog bazilika, bazena, što sve ne, ali ujedno novim prijedlogom zakona o lokalnoj samoupravi skresao prava iste gotovo do razine nekadašnjih mjesnih zajednica. Ono što će se ostvariti vraćanjem statusa grada, ograničit će novi zakon o lokalnoj samoupravi. Vrlo zakulisno, ali demokratski predstavljeno. Kao primjerice činjenica da je pri usvajanju samodoprinosu u nekim subotičkim mjesnim zajednicama potanko obrazloženo što će građani i njihova životna sredina dobiti uvođenjem ovog samofinanciranja, a prešućena je činjenica da

će svi, pa čak i umirovljenici, samodoprinos plaćati i na osnovu posjeda nekretnina (mada isti ne plaćaju po osnovu mirovina), a što su upravo početkom ovog mjeseca doznali iz dostavljenih rješenja uz potanko obrazloženje o prinudnoj naplati u slučaju neizmirene obveze.

Sljedeća rola u hijerarhiji „popova” cilja na najviše mjesto - predsjednika države. Do sada najviše osporavani i međusobno zavađeni, sklapaju prećutno savez i skidaju glavu „nižem popu” u hijerarhiji, uz čvrstu konstataciju da će zemlja ostati u cjelini. A što se tu može, kada je netko osuđen da vlada, on mora da vlada. Da li se taj usud sistemom automatizma proteže i na niže „glave” ne znam, ali čini se da je ipak tako: čvrsta ruka, samovolja, puna usta demokracije i nakon svega - ponovni izbor istog, pod izlikom - nema boljeg, a novoizabrani je upravo prethodno sve uradio da bolji nestanu sa pozornice.

I tako, nanovo „osuđen” da vlada, postaje „gospodarem” života i smrti.

Lidija Molzer

VIJESTI

ČESTITKA

U povodu pobjede na izborima za predsjednika Republike Hrvatske mr. Bela Tonković poslao je slijedeći brzojav dr. Franji Tuđmanu:

Štovani gospodine predsjedniče dr. Tuđman,

Povodom Vašeg ponovnog izbora za predsjednika Republike Hrvatske izvolite primiti iskrene čestitke u ime Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Ovim izborima građani Hrvatske jasno potvrđuju Vašu dosadašnju politiku i ciljeve u predstojećem mirnodopskom razdoblju: snažan razvitak hrvatskog nacionalnog korpusa i cjelokupnog hrvatskog društva u gospodarstvu, znanosti i kulturi.

Neka se ta obnova ostvari u punini kako u domovinskoj Hrvatskoj, tako i kod nas autohtonih Hrvata na rubnim područjima hrvatskog nacionalnog bića, te u iseljenoj Hrvatskoj!

Uz najbolje želje za uspjeh i dobro zdravlje
sa štovanjem

mr. Bela Tonković
predsjednik DSHV

Beograd, 29.05.1997.

Otvoreno novo Hrvatsko Veleslanstvo

Od danas je Veleslanstvo Republike Hrvatske preseljeno iz starog sjedišta u Beogradu Čakorska 1/a u ulicu Kneza Miloša.

Otvaranje zgrade Veleslanstva koju je Republika Hrvatska kupila i renovirala u ovu svrhu obavljeno je uz nazočnost brojnih uzvanica predstavnika političkog i društvenog života SR Jugoslavije kao i Veleslanika koji borave u Beogradu.

Od danas se na zgradi Veleslanstva Republike Hrvatske u centru Beograda vijori hrvatski stijeg.

(Poslovi Konzularnog odjela pri Veleslanstvu države Hrvatske, obavljat će se u Beogradu na staroj adresi.)

DEMOKRATSKI SAVEZ HRVATA U VOJVODINI

Aktivnosti Subotičke podružnice

Tavankut, 20.06.1997.

U Tavankutu je 20. lipnja 1997. godine održan sastanak Mjesne organizacije stranke DSHV. Na sastanku je bilo nazočno petnaest članova stranke iz Subotice i preko trideset članova iz Tavankuta.

Na skupu se razgovaralo o aktualnostima u Subotičkoj podružnici, ali i o općim političkim zbivanjima.

Članovi Mjesne organizacije u Tavankutu izrazili su potrebu za omasovljavanjem članstva, kao i za što češćim održavanjem sastanaka Podružnice i Mjesnih organizacija radi razmjene informacija, točnijeg i pravodobnijeg informiranja o aktivnostima stranke, a u cilju što bolje komunikacije njenih članova.

Sastanak Mjesne organizacije DSHV u Tavankutu protekao je u otvorenom razgovoru o raznim pitanjima i u veoma prijateljskoj i srdačnoj atmosferi.

Aktualnosti iz Srijema

BISKUPIJA
ĐAKOVAČKA I
SRIJEMSKA

BISKUPSKI VIKARIJAT ZA SRIJEM
21131 PETROVARADIN, Franjevačka 21
Telefon: (021) 432 257

Broj: 86/97.

Petrovaradin, 17.06.1997.

Predmet: Požar u crkvi sv. Ane - Neštin

Prečasnom
Biskupskom Ordinarijatu

Dakovo

Prečasnai naslov se izvješćuje, da je filijalna crkva u Neštinu župa Ilok, po drugi put zapaljena. Godine 1992. 13. 06. izvršena je provala u crkvu i zapaljen glavni oltar sv. Ane. Crkva je temeljito oštećena, sva demolirana, ali ipak spašena, jer su vatrogasci na vrijeme intervenirali i nije došlo do totalnog požara. O svemu poslan izvještaj preč. Naslovu dne 15. 07 1992.br. 47/92. Nemili događaj prijavljen, istraga još uvijek u toku i podmetači požara još uvijek nisu pronađeni.

Poslije punih 5 godina, prvog put u ovoj godini crkva u Neštinu ponovno provaljena i ponovno zapaljen ostatak inventara - luke. Župnik veli da je crkva sada kao pušnica i sva počađavila. Svijet ponovno užasno uplašen i ljudi se nisu usudili javiti u župu Ilok, već su preko župnika u Bačkoj Palanci obavijestili što se dogodilo sa crkvom. To je bilo 15. 06 1997. Župnik o. Marko Malović, odmah je otišao u Miliciju i prijavio nemili događaj.

Milicija je odmah došla i obavila uviđaj na licu mjesta.

Bojim se da se i ovaj put ostane „samo na uviđaju i da je postupak u toku“. Zato molim prečasnai Naslov da se poduzmu mjere kod viših nadležnih organa i da se prestane sa ovakvim stavom prema Crkvi na području ovog dijela Biskupije Đakovačke i Srijemske.

Želeći svako dobro, ostajem u Gospodinu odan

O tome obavijest:

Apostolska Nuncijatura u Beogradu

Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu

Ministarstvo vera Republike Srbije u Beogradu

Arhiva

Msgr. Stjepan Miler
Vikar za Srijem

Filijalna crkva u Neštinu, koja se svojim položajem nalazi na teritoriju SR Jugoslavije, a pripada župi Ilok u Republici Hrvatskoj, prva je u nizu crkava koje su paljene i rušene u Srijemu tijekom 1992. godine. Za njom su slijedile crkve u Erdeviku, Novim Banovcima, Golubincima... Stradavale su i pljačkane crkve i na ostalim područjima Vojvodine, kao primjerice katedrala i franjevačka crkva te crkva Isusova Uskrsnuća u Subotici. U povodu ovih zločina ništa se ne poduzima, a zvanični organi još i danas provode istragu, kao po pravilu bez uspjeha i počinitelaca, a sve u ime pravne države. Za sada su kažnjeni jedino vjernici jasnom porukom koju sa sobom nose ovakvi izgredi. Ravnodušni su i pozicija i demokratska oporba, ali i međunarodni čimbenici, kao primjerice specijalni izvijestitelj UN za ljudska i manjinska prava Elizabeth Rehn te državna tajnica SAD Madeleine Albright, čija zemlja u budućnosti želi voditi i promovirati demokraciju. (op.ur.)

Piše: mr. Bela Tonković

OZBILJNIJE PRISTUPITI FAKTORIMA STABILNOSTI U REGIJI

Radio Slobodna Europa ovoga tjedna pruža priliku da javnost sazna za razmišljanja i poglede pripadnika populacije koja je raspadom bivše Jugoslavije po prvi put u svojoj povijesti postala nacionalna manjina.

Naši pogledi upućuju se na našu situaciju u Jugoslaviji, na međudržavne odnose Jugoslavije i Hrvatske i ponašanje šire međunarodne zajednice.

Netko je rekao da problemi nastaju da bi bili riješeni.

Zahvaljujući takvom shvaćanju različiti interesi unutar Europske unije uvijek nalaze kompromis. U Amsterdamu je ovih dana nađena i spasonosna formula za budući zajednički novac i, onako usput, podijeljene su pljuske i Beogradu i Sarajevu i Zagrebu za stvari za koje europljani misle da su najvažnije. Kad ih se pita što misle o stanju one stvari u Jugoslaviji, zbog kojih Hrvatskoj daju pljuske, dobijamo odgovor da oni ne mogu biti odvjetnici Hrvata u Jugoslaviji.

U Hrvatskoj su prošli izbori za predsjednika Republike.

Već u prvom krugu je pobijedio dosadašnji predsjednik dr. Franjo Tuđman. To se i očekivalo. Iskrene čestitke i najbolje želje! Trebat će mu.

Kod nas u Jugoslaviji pooštrava se štrajk medicinskog osoblja.

Gospodarstvo je u takvom stanju da se ne skupi dovoljno novaca ni za minimalno funkcioniranje najnužnijih službi. A država to malo novaca troši najvećim dijelom za održavanje

sadašnje vlasti. Uvijek netko dobije praznu kovertu: proljetos su to bili prosvjetari, sada medicinsko osoblje. Tko će sutra morati gledati u prazan tanjur? Pomalo svi!

Poslije Europe oglašavaju se i Sjedinje Američke Države kongresnom rezolucijom. Od Miloševića traže slobodne i fer izbore, poštovanje rezultata izbora i slobodu medija. To su bez sumnje važna pitanja. Kad se uporede stavovi pozicije i opozicije, nameće se zaključak da se i jednima i drugima rješenje tih pitanja sastoji u tome da upravo oni budu na vlasti i da u njihovim rukama budu mediji.

Normalizacija jugoslaven-sko-hrvatskih odnosa napreduje uprkos ne malim poteškoćama. Sve je manje nerazjašnjenih sudbina nestalih osoba, dogovorena je isplata mirovina, razgovara se o otvaranju puteva i pruga... U svemu tome i mi Hrvati u SRJ imamo određenu dozu interesa. Ali nikako da se dopre do srži onoga što je za nas bitno: do rješavanja hrvatskoga pitanja u SRJ.

Dok tz. „stare manjine“ u Jugoslaviji imaju kakva-takva prava i institucije, dotle mi Hrvati nemamo baš ništa.

Srpsko pitanje u Hrvatskoj uvelike se već riješilo. Upravo ovih dana Sabor požuruje izradu školskih programa za nacionalne manjine.

U točki 8 Sporazuma o normalizaciji odnosa između Jugoslavije i Hrvatske jamče se ista prava i Hrvatima i Srbima. Sporazumom se predviđaju čak

i rokovi unutar kojih se pojedina pitanja moraju riješiti. Kad se usporede prava Srba u Hrvatskoj s pravima Hrvata u Jugoslaviji čovjek mora ostati šokiran. Neravnoteža na štetu Hrvata je zastrašujuća: dok su se mnogi Srbi u Hrvatsku već vratili, dok oni imaju mogućnost osnivanja nacionalnog samoupravnog organa, kao i od direktnog političkog mandata u skupštinama i Saboru, preko zajamčenih mjesta na visokim državnim dužnostima, proporcionalnog učešća u organima državne uprave do slobodnog i od države novčano bogato potpomagane kulturne, izdavačke i informativne djelatnosti u okviru svoje kulturno-prosvjetne autonomije, dotle se nije mogao vratiti još ni jedan Hrvat u Jugoslaviju; mi Hrvati u Jugoslaviji još uvijek ne samo da nemamo ništa od prava koja ostvaruju Srbi u Hrvatskoj, već moramo još i živjeti u strahu zbog izrazito negativnog društvenog raspoloženja prema nama. Još uvijek nismo čuli niti od predsjednika Savezne Republike Jugoslavije, niti Republike Srbije da su i Hrvati punopravni državljani sa svim, pa i specifičnim manjinskim pravima i da društvo treba to prihvatiti i prema Hrvatima se pozitivno ponašati. Spomenute točke 8 i 13 Sporazuma za nas su još uvijek mrtvo slovo.

Čovjek se mora pitati koliko je trenutnoj vlasti u Jugoslaviji stalo do nutarnje stabilnosti, kad uporno odbija rješavanje čak i onih pitanja koja se mogu riješiti. Nerješavanje

AKTUALNO

pitanja nacionalnih manjina stalno se opravdava nemogućnošću rješenja albanskog pitanja na Kosovu. I taj stav je uvelike prihvatila i međunarodna zajednica. Ja međutim smatram da se ovoj problematici metodološki treba drugačije pristupiti. Smatram da hitno treba riješiti ona pitanja koja se mogu, a zbog međudržavnih obveza i moraju riješiti. To je prije svega hrvatsko pitanje, kako zbog nutarnje-političkih razloga tako i zbog obveza preuzetih Sporazumom. To bi bio veliki doprinos ne samo normalizaciji ukupnih hrvatsko-srpskih odnosa, već i procesu rješenja cjelokupnog kompleksa pitanja nacionalnih manjina u Jugoslaviji. Rješenje hrvatskog pitanja pokrenulo bi taj proces i imalo lokomotivnu ulogu u njemu. Ostvarenjem zajamčenih prava i stvaranjem jasnih odnosa razgradio bi se i međusobni strah između većine i manjina.

I Hrvatima u Jugoslaviji morat će se kad-tad omogućiti sva prava koja predviđaju

međunarodni standardi i ista prava koja imaju Srbi u Hrvatskoj. Zašto se to priječi i odgađa?

Pod kakvom zvijezdom stoji cijela stvar?

U saveznoj vladi poslije prvih višestranačkih izbora postojalo je ministarstvo za pitanja ljudskih prava i nacionalne manjine. Vremenom je to ministarstvo ukinuto, ali je ostao savezni ministar, doduše bez portfelja, ali zadužen za ta pitanja. Onda je i to ukinuto, pa je ta problematika prebačena na razinu republičkog ministra bez portfelja. Ne samo da je važnost ove problematike vremenom degradirana, već izgleda da su tako bitna pitanja vezana za osobu, a ne za instituciju. Dogovoreni razgovori su, naime, morali biti odgođeni - zbog bolesti ministra. I tako sudbinsko pitanje Hrvata u Republici Srbiji ostalo je u ravnici jednog čovjeka.

Mi mu iskreno želimo brzo ozdravljenje, ali urgiramo da proces razgovora ipak što prije započne. Ako je međunarodnoj

zajednici stvarno stalo do stabilnosti u ovoj regiji, onda bi i ona morala ovoj problematici posvetiti veću pažnju. Ako joj je stvarno stalo do stabilizacije prilika u ovom dijelu Europe, onda ona mora shvatiti da stabilnost ne ovisi samo o odnosima unutar srpskog korpusa u Republici Srbiji, Jugoslaviji i šire i gospodarskih prilika, već i o rješenju pitanja ljudskih prava i prava nacionalnih manjina i odnosima većine i manjina.

Ili možda nekom ipak nije do toga stalo, jer onda ne bi mogao biti prisutan u ovoj regiji na ovaj način?

Ljudi su vrlo napeti. Pitamo se dokle moramo sve ovo trpjeti? Što se mora dogoditi, da bi se nešto dogodilo?

Slušatelje radio Slobodne Europe srdačno pozdravljam i želim im ugodan vikend.

Napomena:

Članak je napisan za Radio Slobodnu Europu, a emitiran je 21.06.1997. god.

Reagiranja

OPTUŽBE I ČINJENICE

Veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu dr. Zvonimir Marković, odgovorio je u emisiji HTV-a na optužbe SR Jugoslavije. U optužbama, koje su, a kako se zamjećuje, rezultirale nakon stavova američke tajnice pri posjetu Hrvatskoj, se kaže: „Hrvatska čini sve što je u njezinoj moći da uspori, onemogućí i spriječi provođenje Sporazuma o normalizaciji odnosa sa SRJ - posebice onih odredaba koje se odnose na povratak izbjeg-

glica”. Dr. Marković je naglasio kako baš upravo SRJ blokira potpisivanje sporazuma o graničnim prijelazima, čime ona samo otežava povratak izbjeglica, a ne obratno, kako želi prikazati svojoj javnosti.

Do sada je njih 60.000 izrazilo želju da se bezuvjetno vrati u Hrvatsku, ali je zahtjev za povrat u Hrvatsku do sada podnijelo samo njih 25.000, a što su podaci konzularnog odjela Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu. Što

se pak prijema predmeta tiče, SRJ navodi da konzularni odjel dnevno prima 120 stranaka, a stvarni pokazatelji izražavaju brojku od 200 - 300. K tome, konzularni poslovi se obavljaju dobro zahvaljujući već potpisanoj konzularnoj konvenciji.

Što se pak povrata izbjeglica tiče, SRJ ipak nije računala na tako mali odziv, obzirom da ih je na teritoriju SRJ prijavljeno oko 337.000.

L.M.

**Kako se realiziraju odredbe Sporazuma
o normalizaciji odnosa**

POKUŠAJ BLOKADE PREGOVORA

Odredbama o Sporazumu o normalizaciji odnosa potpisanim između SR Jugoslavije i Republike Hrvatske pokušavaju se razriješiti brojna pitanja nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma. U to ime, došlo je od 23.08.1996. do danas, do više radnih sastanaka u Zagrebu i Beogradu između ministara vanjskih poslova obje zemlje Milana Milutinovića i dr. Mate Granića, te raznih stručnih timova i komisija.

Posjet ministra vanjskih poslova Hrvatske dr. Mate Granića SR Jugoslaviji u momentu usijanja političkih prilika u Srbiji (protesti Kaolacije „Zajedno“, studentski protesti, pritisci međunarodne zajednice zbog nepriznavanja lokalnih izbora u Srbiji) 19. veljače 1997. godine, rezultiralo je odlukama koje su uz suglasnost predsjednika Republike Srbije Slobodana Miloševića najavljivala ubrzano rješavanje svih otvorenih pitanja, sa značajnim „političkim impulsom“ kako je tada izjavio ministar vanjskih poslova SR Jugoslavije Milan Milutinović.

Neka pitanja su od tada već razmatrana, kao primjerice pitanje reguliranje mirovinskog osiguranja, mirna reintegracije Podunavlja je uzela pun zamah, radile su i komisije za humanitarna pitanja, potpisane su

konzularne konvencije, uspostavljena su veleposlanstva u obje države, ukinute su vize za diplomatska putovanja, otvorena je autocesta Beograd-Zagreb...

Međutim, još su i danas otvorena pitanja uspostave prometa između dvije države što pretpostavlja uspostavljanje graničnih prijelaza.

Predviđa se otvaranje 13 graničnih prijelaza čiji je broj ugovoren pri sastanku ekspertske grupa 13.06. o.g. u Beogradu i to: osam cestovnih prijelaza Batina-Bezdan, Erdut-Bogojevo, Bačka Palanka-Ilok-Neštin, Principovac-Sot, Principovac-Ljuba, Tovarnici - Šid i Batrovci-Bajakovo; željeznički prijelazi biti će Erdut-Bogojevo te Tovarnik-Šid, a malogranični promet se predviđa za Vukovar-Vajska, Štrošinci-Jamina i Bapska-Berkasovo.

Među navedenim ne nalazi se granični prijelaz između Crne Gore i Hrvatske obzirom da je cestovni prijelaz kod Debelog Brijega - Karaševići-Suturina najsporniji, a što je suditi po izjavi predsjednika Crne Gore Momira Bulatovića. Kako ovih dana navodi dnevni tisak, Bulatović kategorički odbacuje otvaranje ovog graničnog prijelaza 'sve dok se ne riješi pitanje Prevlake koje on od početka smatra

teritorijalnim problemom (danas je to stav i Beograda) čime dovodi u pitanje potpisivanje sporazuma o graničnim prijelazima između Hrvatske i SR Jugoslavije, a ujedno blokira i ostvarivanje odredbi Sporazuma potpisanog u Daytonu. Ovaj stav Bulatovića, Hrvatskoj je priopćio i zvanični Beograd. Tvrdi se da je Bulatović odmah nakon potpisivanja Sporazuma o normalizaciji odnosa izjavio da se granični prijelaz neće otvoriti do rješavanja pitanja Prevlake, a danas je to zvaničan stav i Beograda.

Sve u svemu, spor može potrajati, što će i te kako usporiti povratak SR Jugoslavije u međunarodne institucije, a sama izolacija će još više otežati i onako teško stanje stanovništva. U ovakvim uvjetima će dalji pregovori SR Jugoslavije i Hrvatske biti nemogući, obzirom da postoji određeni vremenski rok njihovih rješavanja što sa sobom povlači teške posljedice, o još uvijek otvorenim pitanjima.

Za pretpostaviti je da se Beograd pridružio stavu Bulatovića zahvaljujući nedavnom posjetu američke tajnice Madelein Albright i njenim, inače za diplomaciju, neuobičajenim pritiscima na Hrvatsku.

Lidija Molzer

Aktivnosti „Bunjevačke matice“

„OBRAZOVANJE ETNIČKIH MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ“

Pod ovim je naslovom Hrvatska akademija odgojnih znanosti i Hrvatski Pedagoško - književni zbor održao skup u Zagrebu 3. lipnja 1997. godin, a na kojem je učestvovao i izaslanik „Bunjevačke matice“.

Temeljna zadaća ovog znanstveno-stručnog skupa je, kako je naglašeno u pozivu učesnicima, da nakon svestranije raščlambe - povijesne, komparativne i suvremene, pokuša predložiti načela obrazovanja etničkih manjina u Republici Hrvatskoj.

Na skupu je prof. dr. Biondić održao predavanje pod nazivom „Etničke manjine u Hrvatskoj - jučer, danas, sutra“. U njemu se naglašava kako na izmaku XX stoljeća problem nacionalnih manjina postaje povijestan. Od godine 1945. u svijetu je do danas nastalo oko 100 novih malih država. Računa se kako će do sredine XXI stoljeća biti gotovo 400 novo-oslobođenih zemalja. Nužno je, stoga, znanstveno, politički i gospodarstveno analizirati

postojeće stanje te u ozračju pomenutih epohalnih činjenica promišljati najoptimalnije rješenje za uspostavljanje nove ravnoteže na makro i mikro planu.

U tom ozračju nastala je afirmacija malih naroda u Republici Hrvatskoj (kao i u svijetu) u kojoj je osim vlastite egzistencije nužno potrebno uspostaviti „modus vivendi“ s nacionalnim manjinama u Hrvatskoj.

Koncipiran je znanstveni projekt koji bi na tri dijakronijske razine analizirao ovaj problem interdisciplinarnom metodologijom. Polazeći od epohalnih pretpostavki, cilj ovog istraživanja je analiza emancipacijskog puta malih naroda, te s tim u svezi promišljanje nove regulacije primjerene XXI stoljeću, a s osobitim osvrtom na prilike u Hrvatskoj.

Iz ovog osnovnog istraživačkog cilja proizilaze konkretni zadaci:

a/ povijesna pretpostavka nastanka nacionalnih manjina,

b/ načini i modeli rješavanja pitanja nacionalnih manjina u svijetu,

c/ stanje i problem nacionalnih manjina u Hrvatskoj,

d/ izgledi za rješavanje problema nacionalnih manjina u bliskoj budućnosti.

Na ovom susretu dotaknuta su neka iskustva iz razmatrane oblasti, što se pokazalo veoma korisnim. No, tijekom istraživanja se nastavlja. Po njegovom završetku, istraživački tim će za znanstvenu javnost prirediti manifestacije tipa „okrugli stol“ te interdisciplinarne skupove na najvišoj razini, a radi konačnog sudbe vrijednosti dokumenata poznaja, kao i mogućnosti aplikacija u neposrednoj političkoj praksi. Čitav projekt ima izuzetno važno društveno političko značenje za Hrvatsku, ali i sveukupna znanstvena istraživanja, jer se problem shvaćanja i rješavanja pitanja nacionalnih manjina danas nastavlja ne samo u Hrvatskoj, već i u cijelom svijetu.

Viktorija Grunčić

BUNJEVAČKA MATICA SUBOTICA

OBAVIJEŠTAVA ŠTOVANE ČITATELJE DA JE IZ TISKA IZIŠAO

NOVI BROJ NAŠEG ČASOPISA ZA KNJIŽEVNOST, UMJETNOST I ZNANOST

„KLASJE NAŠIH RAVNI“.

ISTI MOŽETE KUPITI PO CIJENI OD 20,00 DIN. KOD VAŠEG PRODAVCA.

Baja: Održani 7. „Bajski razgovori“

MISLIMO NA PRIORITETE

I ove godine su „Bajski razgovori“ obrađivali problematiku života i opstanka Bunjevaca, a od naredne će, kako je najavljeno od strane organizatora, i Šokaca. Kao i ranijih godina naglasak je stavljen na odupiranje asimilaciji autohtonog hrvatskog naroda sa ove i one strane „trianonske“ granice, a koja je uporno prisutna već desetinama godina, pa i stoljećima.

Međutim, ovogodišnji „Bajski razgovori“ po mnogo čemu su bili znakoviti, ali i neuobičajeni. Tako je organizator, Bajska Bunjevačka katolička čitaonica, u zadnjem momentu i bez najave izmijenio osnovnu temu razgovora. Ne zna se da li je to pokušaj da se 7. „Bajski razgovori“ što bolje osmisle, kako su prethodne godine to zatražili učesnici, ili je možda namjera bila druga. Sve u svemu, predsjedavajući skupa, Antun Mujić, inače predsjednik Bajske Bunjevačke katoličke čitaonice je učesnicima umjesto problematike informiranja na maternjem jeziku u cilju očuvanja hrvatskog nacionalnog identiteta, kako je prethodno i najavljeno, najavio za prvu točku dnevnog reda temu „Hrvati u Subotici ili - Hrvati u Srbiji“. Odmah je potom ukazao kako nitko nije osobito pozvan da o ovome govori „zbog raznih struja“. Iz toga razloga smo, kazao je Antun Mujić, „pozvali sve da se ostvari približavanje Hrvata u Subotici, ali i šire“, napominjući uz to kako se neće dozvoliti da skup preraste u međusobne optužbe, klevete i

svađe. Nadalje, obzirom da su se 7. „Bajski razgovori“ održavali baš u vrijeme izbora za predsjednika Republike Hrvatske, veći dio predstavnika Republike Hrvatske i njene diplomacije bio je nazočan skupu samo kratko vrijeme, zbog svojih obveza. Što se pak diskutantata tiče, moglo se zamijetiti kako za neke nije bila nepoznata tematika o kojoj će se nenajavljeno raspravljati obzirom na pripremljene referate, dok su neki bili izmjenom osnovne teme razgovora zatečeni, računajući na raspravu iz sasvim druge oblasti.

Ovakva atmosfera ovogodišnjih „Bajskih razgovora“ samo je dovela do još jačih tenzija uslijed nedorečenih optužbi, ali isto tako i zbog izostalih demanta. Inzistiranje na postojanju svađe među Hrvatima izvan „trianonske“ granice postaje tako već pomalo „istrošena“, obzirom da se za njom poseže uvijek kad se želi netko optužiti, odstraniti i negirati, ne birajući pri tom sredstva. Ne zna se da li je Hrvatima u Mađarskoj poznata činjenica da se iz mjeseca u mjesec održavaju sastanci svih hrvatskih institucija i organizacija sa većeg dijela Vojvodine te da se čine veliki naponi da se stavovi usuglase, a eventualne nesuglasice rasprave i izglađe. Vjerojatno nije, kao što im nije poznato niti to da Hrvati u Srbiji imaju svoj časopis za književnost, umjetnost i znanost „Klasje naših ravni“, mada su primjerci (do sada izišla 3 broja)

podijeljeni učesnicima skupa u Baji.

Što se pak nazočnih učesnika iz Subotice tiče, njima su sve ove činjenice dobro poznate, te se stoga diskusija i trebala kretati u tom pravcu. Trebalo je naglasiti da se zajednički iznalaze rješenja i pokušavaju dobrom voljom riješiti sva otvorena pitanja među postojećim hrvatskim institucijama, a o čemu govore i brojna priopćenja i zaključci po kojima već ima i konkretnih pozitivnih rezultata. Na jednom takvom skupu je bila nazočna i Hrvatska televizija. To je upravo onaj forum hrvatskih institucija i organizacija o kojem je, istina vrlo kratko, govorio predsjednik Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“, Bela Ivković, inače inicijator prvog ovakvog sastanka. Nameće se stoga pitanje da li nakon ovih 7. „Bajskih razgovora“ zaključci i odluke foruma postaju deplasiranim, jer je među već usvojenim zaključcima i onaj o međusobnom nenapadanju institucija u javnosti.

Uostalom, dobro je poznato da se uvijek prvo čisti ispred svoje kuće...

U to ime, od nedavna i Hrvati u SR Jugoslaviji imaju Veleposlanstvo svoje matične države Republike Hrvatske, koje u svom sastavu ima kvalitetne ljude i sposobne diplomate, a uz njihovu pomoć i pomoć matične nam države Hrvatske, Hrvati u Srbiji, a tako i Subotici biti će u mogućnosti riješiti većinu svojih problema.

AKTUALNO

Bez obzira na sve, imamo skupa s njima dovoljno snage i znanja, a kako se pokazalo i dobre volje, da nadvladamo pitanje podjela i razmimoilaženja, a koje je u većini slučajeva nametnuto smišljenim i dobro organiziranim „mudrim djelovanjem iz vana“.

Iz svega rečenog postaje očigledno da 7. „Bajski razgovori“ nisu baš u mnogome ostvarili svoju zamisao „skupa dobrih usluga“, ali su potpomogli pokušaju da se stranka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini marginalizira do mjere kako bi prerasla u organizaciju za opću i jednokratnu upotrebu. Nije za to bilo niti vrijeme, niti mjesto, a niti u duhu poruke potpredsjednika Vlade RH dr. Mate Granića upućene skupu: „Mislite na prioritete“! Jer, kako je kazao veleposlanik RH u Budimpešti dr. Zdenko Škrabalo, govor iz 1997. je prekretnica za budućnost Hrvata u Vojvodini, a Hrvatska će uvijek pomoći onome tko je među Hrvatima demokratski izabran. Obje poruke su jasne: misliti na jedinstvo, budućnost i opstanak, kako nacionalni, tako i na politički, kulturni i vjerski. Dakle, zajednički stožer nam je Hrvatsvo, jer više nije vrijeme skrivati svoj nacionalni osjećaj i identitet, pri čemu će nas i drugi više cijeniti.

U narednoj točki dnevnog reda govorilo se o vezama Bunjevaca Hrvata sa Bosnom koju čine upravo franjevci pod čijim je okriljem i zaštitom živio veliki dio Hrvata na ovim prostorima. U svom predavanju „Etnička i vjerska povijest“, veleposlanik Bosne i Hercegovine u Budimpešti, povjesničar Pavle Živković navodi da se i u Bosni danas govori o

Hrvatima kao o Bošnjacima, što je uopćavanje koje vodi vrlo opasnom paralelizmu kada je nacionalna pripadnost u pitanju. Migracijom Hrvata iz Bosne pod pritiskom ratova između Austrije i Turske, došlo se do naziva skupina Hrvata: Slavonci, Bunjevci, Šokci, Bokeljci... Međutim, naglasio je veleposlanik BiH, franjevci su bili ti koji su održali taj hrvatski nacionalni korpus. Stoga je danas došlo vrijeme da se Hrvati osvijeste i sačuvaju duh svog jezika i pisma, a u cilju očuvanja nacionalnog identiteta.

Napose, Kornelije Matković je govio o ulozi mas-medija u očuvanju nacionalnog identiteta, nakon čega je upućena zamolba prisutnom izaslanniku Ministarstva vanjskih poslova RH da se založi kod mađarske Vlade oko pojačanja signala radi postaje „Bajski razgovori“ u Mađarskoj. Matković je govorio je o životu Bunjevaca i Šokaca u ovom mjestu, kao i o njihovim povijesnim i kulturnim tekovinama, pominjući pri tom poznatog santovačkog odvjetnika i spisatelja, Hrvata Mišu Jelića. On je kao veliki rodoljub u svim prilikama pomagao svoj narod i vjerovao u ujedinjenje sa matičnom zemljom Hrvatskom.

Potom je prof. dr. Dinko Šokčević skupu predstavio književni časopis Hrvata u Mađarskoj „Riječ...“ pisan na standardnom hrvatskom jeziku, a koji povezuje sve hrvatske grupe u Mađarskoj.

Osvrćući se na položaj Hrvata u Mađarskoj, Antun Mujić je ukazao na problem asimilacije, čemu je uzrok i neodgovarajući školski sustav za hrvatske učenike. Govorio je također o izjavi člana Vlade

Republike Srbije Ratka Markovića koji u priopćenju tvrdi kako su Bunjevci konstitutivni narod SR Jugoslavije, čime Bunjevci u Mađarskoj postaju dio njihovog stanovništva, a samim tim i predmet reciprociteta pri rješavanju nacionalnih prava Mađara u SRJ. „Mi ne želimo nikakav reciprocitet sa Mađarima u SRJ, mi imamo naše organizacije i našu matičnu državu Republiku Hrvatsku“ kazao je Mujić.

Osobno smatram da je upravo ovo trebala, pored teme o inforimiranju na maternjem jeziku, biti centralna tema ovogodišnjih „Razgovora“, koji su morali rezultirati zajedničkom izjavom učesnika, jer se iza svojatanja Bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj i manipuliranja sa zaplašenim i neodlučnim Hrvatima u Vojvodini da glasno kažu da su Hrvati, krije prava opasnost po hrvatski nacionalni korpus, a koja vodi otvorenoj asimilaciji. Ovu opasnu omču oko vrata Hrvati u SRJ već odavno osjećaju. Istina, godine 1995. učesnici „Bajskih razgovora“ su izdali toliko puta osporavanu Deklaraciju o hrvatstvu Bunjevaca, ali danas je hrvatski narod međusobnim priznavanjem država RH i SRJ 23. kolovoza 1996. postao nacionalnom manjinom sa svim pripadajućim pravima, a Hrvati u Mađarskoj upravo sada doživljavaju snažan pokušaj svojatanja koji 1995. nije bio izražen u ovolikoj mjeri. U riječima Bele Ivkovića, kako se ljudi najviše okupljaju oko čuvara hrvatskih običaja i kulturne baštine (KD), obzirom da se tamo ne moraju javno nacionalno deklarirati (op.a), ima mnogo istine, ali je istina i to da narod bez političke volje i jasne nacionalne svijesti

AKTUALNO

postaje vremenom zatočenik tradicije i kulturne baštine, dok svijet velikim koracima hita naprijed. Niti svih pretpostavljenih 150.000 Hrvata u SRJ iz raznih razloga ne učestvuje aktivno u radu KUD-ova, a da ne govorimo o tome da među njima Bunjevci čine tek jedan vrlo mali dio. Svima je ipak egzistencija i goli opstanak na prvome mjestu.

Stoga se slobodno može navesti izjava veleposlanika BiH u Mađarskoj Pavla Živkovića u kojoj on zaključuje kako 7. „Bajski razgovori” nisu imali pravu koncepciju, da je načelom čitav sprektar pitanja te da u buduću veći naglasak treba staviti na nacionalnu pripadnost - Hrvat, a izbjegavati regionalnu odrednicu kojom se tek

posredno određuje nacionalni identitet. Nametnuo se dojam da su neki došli pročistiti odnose kroz djelovanje političkih stranaka, ali na prvom mjestu mora stajati kvalitet i tolerancija, a kritika, kada je ima, treba da bude na mjestu. Isto tako je na mjestu bila i tvrdnja dr. Ivana Vacića kako su njemu „svi jednako lipi”, ali za Hrvate tj. Bunjevce u Vojvodini u nekim zemljama, kao što je Engleska i Francuska, nitko nije čuo, sve do osnivanja Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (a KUD-ova je u to vrijeme već bilo).

Što se pak međusobnih odnosa Hrvata u Subotici - Srbiji tiče, još i danas traje rat nerava, ostali smo odvojeni granicom od svoje matične države, naš

nacionalni status je predugo bio neizvjestan, kriza u regiji predugo traje, a iščekivanje rješenja otežalo se u nedogled. Nadalje, hrvatski narod u Vojvodini, ali i u čitavoj SRJ živi u neprijateljskom okruženju željno očekujući Sporazumom o normalizaciji odnosa zacrtan reciprocitet u nacionalnim pravima za koji se, za razliku od Srba u Hrvatskoj, izborio isključivo demokratskim sredstvima.

A uz to, svo ovo vrijeme država u kojoj živimo za pregovarače o pravima hrvatskog naroda bira, kako netko reče, „mekše” i prilagodljivije Hrvate i sve dok to ne postigne, svadit će nas i rušiti već izgrađeno.

Lidija Molzer

PRIOPĆENJE ZA JAVNOST

**sa sjednice foruma hrvatskih institucija Vojvodine održane
9. lipnja 1997. godine u prostorijama HKPD „Matija Gubec” u Tavankutu**

Prisutni su: predstavnik Veleposlanstva Republike Hrvatske, predstavnici Instituta „Ivan Antunović”, predstavnici DSHV, predstavnici HKC „Bunjevačko kolo”, predstavnici HKPD „Matija Gubec” iz Tavankuta, predstavnici KUD „Vladimir Nazor” iz Sombora, predstavnik DU „Amor Vincit”, predstavnik Bunjevačke matice, predstavnik uredništva Katoličkog mjesečnika „Zvonik”, predstavnik uredništva „Glasa ravnice” i predstavnik uredništva „ŽIG”-a.

Sazivač i predsjedatelj ove sjednice je HKPD „Matija Gubec”.

Ovo je bio peti susret ovih institucija, koje su od prošlog susreta, forum hrvatskih institucija.

Na sjednici je dogovoren način nastupa u sredstvima javnih informiranja, prema medijima u zemlji i inozemstvu. Za sada, tehničke usluge u kontaktu sa javnošću ustupa Institut „Ivan Antunović”. Dogovoren je plan formiranja dopisništva ovoga foruma u najskorije vrijeme, kao i dobavljanje potrebne tehničke opreme.

Zaključeno je da se pojedine institucije i organizacije bave vlastitim problemima unutar same organizacije, a forum samo ukoliko može pomoći oko stvari od općeg značaja.

Usvojen je definitivan naziv ovog tijela: forum hrvatskih institucija i organizacija.

Imenovan je Poslovni odbor foruma: ispred HKC „Bunjevačko kolo” gospodin Bela Ivković, ispred DSHV gospodin Antun Skenderović, ispred Instituta „Ivan Antunović” gospodin Andrija Kopilović, ispred Bunjevačke matice gospođa Lidija Molzer i ispred HKPD „Matija Gubec” gospodin Branko Horvat.

Pravilnik i poslovnik Poslovnog odbora foruma, biti će raspravljen i usvojen na sljedećoj sjednici, koja je predviđena za 12. kolovoza 1997. godine. Sazivač sjednice je Bunjevačka matica.

Branko Horvat

Interview: dr. Dušan Bilandžić

SRBIJA U RAZBIJENOM OGLEDALU

Odlazak dr. Dušana Bilandžića iz Ureda Republike Hrvatske u Beogradu gdje je obavljao dužnost savjetnika, nikad nije do kraja objašnjen. Bilo je riječi da je dr. Bilandžić otišao „zbog bolesti”, a sam dr. Bilandžić u razgovoru kaže:

- U Beograd sam otišao na izričito traženje predsjednika Tuđmana - da se iskoriste moja brojna poznanstva u Beogradu i da pomoću tih poznanstava otvorim i ona vrata koja drugi sigurno ne bi mogli otvoriti. To je bio oročen zadatak kojeg sam, mislim, izvršio, a onda je došlo do izvjesnih nesporazuma između mene i tzv. dnevne politike što je, eto, rezultiralo time da sam se povukao.

* Na početku razgovora rekli ste da više ne dajete interviewe. Zbog čega ste odlučili prekinuti kontakte s medijima?

- Prije pola godine sam odlučio da više ne pišem za novine, niti da dajem interviewe, jer me to odvlači od novog posla - naime, vratio sam se svom zanatu - pisanju knjige. Želio bih da sve ono što sam kroz 55 godina akumulirao, prikupio i naučio - od vremena kad sam uoči Drugog svjetskog rata ušao u politički život do danas da to sada napišem u jednoj knjizi koja se radno zove: Povijest od 1918. do 1991. go-dine. I zbog toga sam radikalno reducirao sve druge poslove. Očekujem da će knjiga biti završena za dvije godine.

* Kada iz današnje perspektive usporedite odnose Zagre-

ba i Beograda onda - kad ste otišli u Beograd i danas, nakon potpisa Sporazuma o normalizaciji - na kojoj se točki nalazimo?

- Treba reći da sam iskoristio vrijeme u Beogradu da uživo, svakodnevno pratim, izučavam proces promjene jednog društva - srpskog društva, koje se nalazi u vrlo teškoj krizi u svim svojim aspektima. Naime, treba znati da je u bivšoj Jugoslaviji ekonomska kriza počela još 1987. godine. Od tada pa do danas nije bilo nikakvih tehnoloških inovacija u industriji ni u drugim granama društvenog života, a onda je došao rat koji je u potpunosti popustio i omogućio još više nego što je bilo ranije i danas možemo reći da industrija u Srbiji predstavlja staro željezo. To je jedan od najvećih problema Srbije. Drugi problem (ali ne i jedini) je u tome da Srbija nije riješila ni jedno pitanje kojeg je donijelo novo vrijeme. Tu mislim na status Kosova, gdje se rješenje ne nazire niti na udaljenom obzoru. Tu su i problemi Sandžaka, Vojvodine koja traži autonomiju, tu je problem tranzicije i tzv. pretvorbe gdje nije ništa učinjeno. Srbija je opterećena vrlo teškim problemima, a najteži je problem, po mom mišljenju, to što ona još uvijek nije spremna prihvatiti tzv. modernizaciju pod kojom podrazumijevam stalne promjene koje društvo europeiziraju. U Srbiji vlada autistički mentalitet. Srbija nosi breme prošlosti kao što je

kosovski mit, kao što je sindrom Marka Kraljevića, sindrom velikih pobjeda u Balkanskim ratovima. Prvom svjetskom i donekle u Drugom svjetskom radu - dakle Srbija je sedamdesetak godina bila u ekspanziji - teritorijalnoj, političkoj, s jednim mentalitetom hegemonizma na ovim prostorima, a sada se doživjelo debakl i poraz. Srbija je u ovom ratu dobila pečat jedne zaostale zemlje. Najveći problem Srbije je to da ona nema unutarnje snage sposobne da je moderniziraju u skladu s standardima i kriterijumima modernog vremena. Moderno vrijeme ima kodeks koji razumijeva pravnu državu, političku demokraciju, slobodu medija, tržišnu privredu...

* Koliko će još takvo stanje potrajati?

- Takvo stanje će vjerojatno trajati desetljećima. Međunarodna zajednica će vršiti pritisak da Srbija izađe iz takvog stanja, ali izlazak iz takvog stanja najviše ovisi od snaga srpskog naroda koji mora naći nove puteve razvoja. Ali, da bi do tog došlo, proteći će jako, jako puno vremena. U tom kontekstu treba gledati i odnos prema Hrvatskoj: ovdje se ne radi o tome da treba probijati puteve normalizacije odnosa sa Hrvatskom, nego Srbija treba tražiti puteve normalizacije odnosa s međunarodnom zajednicom. Tu je i srpsko pitanje u Bosni, tu je pitanje Kosova i pitanje odnosa prema EU, prema SAD, dakle, to je jedno kompleksno pitanje za Srbiju. Ima

INTERVIEW

li ona snage - a još nema, da krene ka normalizaciji odnosa s međunarodnom zajednicom. A Hrvatska je samo jedna od zemalja s kojom ona mora normalizirati odnose.

* Nesrpsko pučanstvo u Srbiji očekivalo je da će možda JULJ biti stranka koja će nešto pokrenuti na bolje, primjerice, da će svojim djelovanjem ublažiti fašizam ultranacionalista, ali JULJ nije ispunio očekivanja. Kakva je u stvari, uloga stranke Miloševićeve supruge?

- JULJ je uključen u Miloševićev scenarij po kojem bi trebalo da on s tzv. radikalno lijevom opcijom (koja to nije) postane „sluškinja SPS-a” i da privuče one ljude koji su još bili na radikalnoj ljevici u smislu parole, u smislu fraze. To u Srbiji nije prošlo. S druge strane u tzv. Republici Srpskoj u Bosni dogodilo se nešto neočekivano - naime, Karadžićeva ekipa je sve do pada Karadžića pa i dan danas sebi uobrazila ideju da je pijemont srpstva. Da je centar srpstva u smislu pravoslavlja, svetoslavlja i da je kao takva postala pijemont i avangardna grana srpskog korpusa i da će oživljavajući teokratsku državu, dakle državu pravoslavlja svoje ideje vratiti natrag u Srbiju i na taj način spasiti srpstvo, pravoslavlje i svetoslavlje. U takvoj viziji koju je Karadžić razvijao, JULJ je neprijatelj teokratske pravoslavne države koja se stvarala na tlu BiH. Ta je politika doživjela poraz, ali je u Srbiji stvorila kod jednog dijela naroda Šumadije i stare Srbije veliki animozitet prema prekodrinskim Srbima kao onima koji su Srbiju strovalili u velike nevolje. Taj animozitet postoji i danas i ne može se tako lako izliječiti i u tom kontekstu narod

u RS se s jedne strane osjeća izdanim od Srbije, tako da je stvoreno bolesno stanje gdje se srpski korpus rascjepio na nekoliko frakcija - jedna od tih frakcija je da se i Šešelji kandidira za predsjednika Srbije.

* Šešelji očito misli ozbiljno. Što njegova kandidatura znači u ovom trenutku kada su nacionalističke strasti još jake kod dobrog dijela srpskog naroda?

- Može se očekivati (i ne mora) da on pokuša avanturu ponovnog oživljavanja ultranacionalizma kao zadnji pokušaj da se Srbija konsolidira pod zastavom svetoslavlja, pravoslavlja i da se još više izolira od međunarodne zajednice, što bi, dugoročno gledano bila smrt za Srbiju. Ali, ako u masama to još nije proživljeno kao mogućnost jednog „vaskrsa” - ako to još nije shvaćeno kao poraz, onda je moguće da Šešelji napravi podvig koji bi bio nešto kao mini antibirokratska revolucija.

* Za razliku od Šešelja, Srbi se Miloševića boje. Oni osjećaju strahopoštovanje prema Miloševiću, pa zbog toga i glasuju za njega. Milošević je predriblao svoje neprijatelje, čak i one koji su ga stvorili.

- Kad je došao na vlast Milošević po svom mentalnom sklopu nije bio žestoki nacionalist. On je tehničar vladanja i kad je krenuo s velikosrpskim projektom, njega je inteligencija, crkva, menadžeri - nacionalističke strukture - prihvatili kao lidera koji će ostvariti projekt stvaranja Velike Srbije, smatrajući da kad to učini, da će ga skinuti s vlasti - „jer mi vladamo, a ne on, jer mi imamo utjecaj na narod, a ne on”. A Milošević je, s druge strane, prihvatio taj savez jer mu je bio

potreban za ojačavanje moći nad narodom i Srbijom kako bi uz njihovu pomoć krenuo u agresivni rat. Međutim, projekt i Miloševića i ove druge struje je zapravo poražen. Ne bih prihvatio stav onih koji smatraju da velikosrpski projekt nije poražen. On je poražen, samo spoznaja kod naroda još nije sazrela da bi se shvatilo što se zapravo dogodilo. Narod je još u stanju ošamućenosti. Katarze još nema. A ove snage koje su iznijele Miloševića još su aktivne, što pokazuje i najnovija deklaracija koju je potpisalo ovih 60 intelektualaca na čelu s Patrijarhom, a koja doduše po tekstu ne navješćuje nikakav novi avaturistički pohod Srbije. Za razliku od Memoranduma koji je bio akcioni program, Deklaracija nije akcioni program, ali isto tako u njoj nema ni truna svijesti o tome da je put kojim je Milošević krenuo bio pogrešan i da je sve što se do sada činilo zapravo vodilo samo srpstvo i njegove ogranke u Bosni i Hrvatskoj - u katastrofu. Te spoznaje u ovom dokumentu nema. Čak nema ni spominjanja rata u smislu da je to bio pogrešan put. Znači, ta svijest još postoji. Ponavljam, ona nije usmjerena prema novoj ratnoj avanturi, ali nije niti znak osvješćivanja, katarze i razumijevanja vremena u kojem Srbija stoji, posebno razumijevanja nužde da se ona modernizira i normalizira odnose sa svijetom.

* Je li Srbija „digla ruke” od Hrvatske?

- Srbija je digla ruke od ideje Grašanina, Draže Mihajlovića, Slobodana Miloševića i SANU u smislu da nema ambicije ići u rat protiv Hrvatske u smislu da bi amputirala dio njezinog teritorija. To je završeno. Hrvatska ima snage da

INTERVIEW

takvu obnovljenu ideju slomi na startu i o tome stoga nema niti govora.

* Stvari, međutim, ne stoje isto kad je u pitanju Bosna?

- Kad je u pitanju BiH, tu svi politički umovi i sve snage koje su uključene u BiH tragediju - nemaju čvrst stav niti viziju kako će se to završiti. SAD, doduše, preko svog veleposlanika u Zagrebu, a i inače, šalje poruke kako čvrsto stoji na poziciji da BiH mora opstati. Međutim, to može biti i taktika koja se sutra može promijeniti, imajući u vidu poznatu američku filozofiju pragmatizma - „pokušati jednom, dvaput, a ako stvari ne idu, digni ruke i kreni drugim putem”. To je filozofija od kako postoji Amerika. U međuvremenu, međunarodna zajednica će pomno pratiti političke procese u BiH i ako u tom praćenju dođu do uvjerenja da se jedan mali dio srpskog muslimanskog i hrvatskog korpusa - to može biti i 10 odsto - opredijeli za jedinstvenu Bosnu, onda će oni podupirati te snage da iz mjeseca u mjesec jačaju i osiguraju teritorijalni integritet BiH. A ako bi, međutim, proces bio suprotan, odnosno da niti među Srbima, niti među Hrvatima, niti među Muslimanima nema onih koji pokazuju želju da se Bosna održi, onda je moguće da dignu ruke od Bosne i prepuste je svojoj sudbini.

* Srbi napuštaju Kosovo koje je „kolevka srpstva” i još uvijek se nalazi u Srbiji?

- Prvo, radi se o tome da je SKJ još 1959. godine donio odluku (to je Kardelj najviše podržavao) da se ne može trpjeti represija nad Albancima na Kosovu. Osmi Kongres je

1964. godine to još i potcrtao, a Savezni Ustav iz 1967. godine podigao je Kosovo na rang članice Federacije (zajedno sa Vojvodinom). Tada je počeo pravi preporod na Kosovu. Politika SKJ je bila da struktura rukovodećih organa mora biti u skladu s etničkom strukturom. Abudući da je natalitet Albanaca neprekidno rastao, domaće srpsko stanovništvo se iseljavalo s Kosova, pri čemu je za prodanu imovinu na Kosovu dobivalo po sedam osam puta veću vrijednost. Godine 1974. Tito je preko Veljka Vlahovića pokušao uvjeriti Srbiju da Kosovo proglasi republikom. Srbi su to odbili. Ali, pokušaj Srbije 1977. godine da reducira prava pokrajina i da neke njihove ovlasti prenese na Srbiju, Tito je odbio. Čitava povijest je išla dotle da Albanci moraju biti izjednačeni s stanovnicima iz ostalih republika bivše Jugoslavije. Čitava Titojeva politika je išla za tim da se od ovih šest, stvori još dvije republike.

* Jesu li sukobi u Crnoj Gori između Bulatovićeve i Đukanovićeve struje izmišljeni, sračunati da se prevari međunarodna javnost?

- Nisu. U Crnoj Gori sazrijeva svijest da su minule one povjesne konstelacije koje su Crnu Goru vodile u savez sa Srbijom. Naime, još od Njegoša, pa preko Prvog svjetskog rata kada je Srbija uspjela likvidirati Kraljevinu Crnu Goru, pa je onda došao komunistički pokret koji je ojačao „jugoslavizam”. Sad je stvorena nova međunarodna konstelacija u kojoj Crnogorci prepoznaju mogućnost da Crna Gora može opstati kao samostalna država.

* Srbija ponovo koristi svoju omiljenu tezu o tome da

će, odvoje li se od nje, umrijeti od gladi.

- Crnogorci na to odgovaraju da što se kruha tiče, oni gladni ne mogu biti. Jedan od njihovih lidera je izjavio da kad ne bi posijali niti zrno žita, za uvoz kruha davali bi godišnje oko 40 milijuna dolara. A oni su u starom režimu od turizma i flote ostvarivali 140 milijuna dolara. Otuda je nastala ideja ekološke republike. Ideja o samostanosti se širi i na toj bazi izrasta i ovaj konflikt u rukovodstvu Republike Crne Gore. Netko smatra da bi trebala biti konfederacija, drugi pak da bi zadovoljila i labavija federacija...

* Hoće li se taj rastanak moći odigrati bez krvi?

- Moguće je.

* Kakva je sudbina prostora bivše Jugoslavije i težnji nekih zemalja za društvom Europe?

- Cijeli bivši komunistički svijet - od Rusije do Albanije, uključujući donekle Češku, nalazi se u nevoljama, jer se pokazuje da je optimizam očekivanja da će nakon rušenja socijalizma preko noći sve procvjetati, pokazalo se da je građenje teže no što su i najveći pesimisti mogli predvidjeti. U tom kontekstu čitav taj prostor, a posebno jugoistočna Europa traži jedan višegodišnji proces europeizacije. Europa ide ka ukidanju granica, uvodi nadnacionalne organe vlasti (EU). Godine 1999. se uvodi zajednička valuta. I taj proces se mora prenijeti na jugoistočnu Europu. Ali se on ne može prenijeti, jer bi ulazak tih zemalja u Europu sada poremetio njihov sopstveni proces. Današnja neravnoteža između zapadne i jugoistočne Europe je ogromna.

Autor: Vesna Kljajić

„Večernji list”

Piše: dr. Carl Gustaf Ströhm

GOSPODA I GOSPODIN

Kratki komentar „New York Timesa” o nedavnom boravku američke državne tajnice Madeleine Albright u „balkanskoj regiji” (američki list bez oklijevanja stavlja i Hrvatsku na Balkan), iz više razloga zaslužuje pažnju. Autor tog napisa hvali gospođu Albright kao prvu ličnost američke diplomacije, jer nije slijedila osnovna diplomatska pravila, pa je tokom razgovora u Zagrebu, Sarajevu i Beogradu „upotrebljavala riječi koji nisu u uobičajene u diplomatskim pregovorima, osobito ne u javnosti”. „New York Times” zatim spominje da je gospođa Albright „poučavala” jednoga hrvatskog ministra na prilično grub način. Američki list piše kako je američka ministrica vanjskih poslova „očitala lekciju” hrvatskom ministru - doslovno: Juri Ganiću - i rekla mu: „Morate se stidjeti...”.

Kako sam u međuvremenu saznao, u hrvatskoj Vladi nema ministra koji se zove „Jure Ganić”. Možda su amerikanci i pobrkali i zamijenili imena Mate Granića i Jure Radića, a „podsvjesno” mislili na Ejupa Ganića iz BiH, koji nije Hrvat i svakako nije član hrvatske vlade. Naravno, takav obijestan i „slobodan” nastup vodećeg političara jedne velesile ima na prvi pogled svoje prednosti: na kraju se pojavila jedna energična žena koja je onim „divljim Balkancima” otvoreno rekla što

o njima misli. Što neke pojedinosti ne „štimažu” - budući da, na primjer, Hrvatska nije Balkan nego Srednja Europa i da se ukoreni ministar zove drukčije - iz prekoatlantske perspektive možda nema velikog značenja. Amerikanci često imaju vrlo specifičan odnos prema dalekim krajevima. Ono što za Europljane, s vlastitim povijesnim teretom i naslijeđem, ima velikog značenja, za njih ne znači ništa.

Daleko sam od toga da bih sada želio zamijeniti uloge, pa poučavati američku ministricu. Ipak ostaje osjećaj nelagode. Tradicionalna je europska diplomacija u dugim godinama i stoljećima razrađivala i kodificirala pravila međusobnog ophođenja. Osnovno pravilo je bilo - i ostalo do današnjeg dana - da član jedne suverene vlade nikako ne smije uvrijediti članove ili predstanike druge suverene vlade. Baš zbog toga, u diplomatskim odnosima, od Bečkog kongresa 1815. godine do današnjeg dana, razvija se specifičan diplomatskim notama jedna vlada izražava drugoj vladi „visoko i osobito štovanje”. To se događa i onda kad se te vlade svađaju i nikako ne slažu.

Sjećam se davnih dana kad sam na sveučilištu u Tübingenu pohađao seminar jednog od tada vodećih njemačkih politologa. Raspravljali smo o parlamentarnim pravilima u

njemačkom Bundestagu. I, mi, tada mladi i pomalo buntovni studenti, ismijali smo ta pravila, koja su se nama činila starinska i preživjela. Ali, profesor se nije slagao s nama. Život i rad među ljudima, tako je on rekao, moguć je samo ako se svi ljudi pridržavaju nekih temeljnih pravila. Ako se svakome dopusti ležeran način ponašanja, pravila će biti u opasnosti. Profesor je doslovno rekao: „Ako se od zastupnika u Bundestagu zahtijeva da svaki svoj govor započne riječima „Visoki dome, dame i gospodo”, time se onemogućuje, ili barem otežava, da neki zastupnik odjednom počne vrijeđati parlament kao ustanovu i njegove članove”.

To vrijedi i za komplicirane i osjetljive odnose među državama. U stara vremena pravila uljudnosti nisu gubila svoju vrijednost ni u najekstremnijim slučajevima. Na primjer: „Vlada Njegovog Veličanstva izražava Vladi republike X svoje visoko poštovanje i ima čast priopćiti da od 12 sati vlada stanje rata između naših dviju država...”.

„Otvorenost” - a to znači: nepoštovanje pravila - u diplomaciji je tekovina revolucionarnih pokreta našeg stoljeća. Lenjin i boljševici u Rusiji za vrijeme Oktobarske revolucije zahtijevali su ukidanje „tajne diplomacije” i „tajnih ugovora”. Ali, već nekoliko godina kasnije, oni su napustili

DRUGI PIŠU

taj princip, a poslije se Sovjetski savez pokazao kao majstor tajne diplomacije i diplomatskih intriga. Pojavila su se golema proturječja između revolucionarnog zanosa i stvarnog života, pa je pragmatizam na kraju pobijedio ideologiju.

Što se nove američke „nediplomatske diplomacije” tiče, ona ima u pozadini jednu razumljivu, ali na neki način neostvarivu želju: da se jedan komplicirani problem riješi na jednostavan način. Taj je problem prije svega Daytonski sporazum i Bosna, a osim toga i pitanje „hrvatskih Srba”, koji su većinom pobjegli tokom „Oluje”. Ni najveći čudotvorac, pa ni gospođa Albright, nije kadra izbrisati iz svijesti naroda stravične događaje posljednjih godina. Naravno, ni Hrvati ni Muslimani nisu anđeli, ali su ipak žrtve agresije. Nitko neće opravdati izgrede protiv srpskih povratnika u Kostajnici, ali je nedvojbeno da ti izgrede imaju sasvim određene uzroke (npr. u ponašanju jednog dijela lokalnih Srba tokom srpske agresije).

Gospođa Albright, koja je porijeklom iz Češke, sigurno se sjeća što se dogodilo s pripadnicima njemačke manjine, takozvanim Sudetskim Nijemcima, poslije 1945. Velikom većinom to su bili nedužni ljudi, mali seljaci, obrtnici, ženi, djeca, a ipak su - uz odobravanje američke vlade i ostalih zapadnih saveznika - protjerani iz svojih kuća i deportirani u Zapadnu Njemačku, skoro bez ičega. Tada nije bilo govora o manjinskim ili ljudskim pravima, niti o

povratku. Sudetski Nijemci - ima ih više od tri milijuna - žive danas u Njemačkoj i nemaju nikakve šanse za povratak u stari zavičaj. Ni o naknadi za njihove kuće, zemljišta i bankovne račune nema ni govora.

Ne tvrdim da taj slučaj treba služiti kao uzor za rješavanje manjinskih problema u Europi i svijetu. Ali, ima i drugih primjera. Prije desetak godina turska je vojska osvojila sjeverni dio Cipra i protjerala sve Grke. Do današnjeg dana ni jedan ciparski Grk nije se vratio, a u svjetskoj javnosti nema o tome velikih diskusija: ciparski Grci i dalje žive kao izbjeglice na grčkom teritoriju. Ako njemačko-češki problem nije riješen ni poslije šezdeset, a tursko-grčki ni poslije trideset godina, zašto tražimo od Hrvata da riješe hrvatsko-srpski problem za samo dvije godine? Opužit hrvatskog ministra da je osobno odgovoran za izgrede i javno ga nazivati „lažljivcem” - to mi se čini, blago rečeno, pretjerano, i što je gore, kontra-produktivno.

Prvi predsjednik Čehoslovačke poslije prvog svjetskog rata, Tomáš Masaryk, jedanput je pretpostavke uspješnih međunarodnih pregovora opisao riječima: „Ja sam gospodin, i ti si gospodin”. To znači da se pregovarači moraju međusobno poštovati i uljudno ponašati. Kakve rezultate mogu očekivati ako napadnem svog sugovornika na grub način te mu osporim moralni integritet i čast? Iza zatvorenih vrata moguće su, doduše, i oštre riječi, ali pred javnosti i u okviru protokola treba se pridržavati tradicionalnih pravila.

Osobito je to delikatno ako se radi o odnosima između jedne svjetske velesile i jedne male zemlje. Odmah se javlja pitanje: bi li ministrica na isti način razgovarala sa članovima kineske vlade? Ili s Borisom Jeljcinom? Ili s francuskim predsjednikom Chiracom i njemačkim kancelarom Kohlom?

Jedan stari diplomata koji je više godina svog života proveo u jugoistočnoj Europi, jednom je rekao: „Ako ja kritiziram američkog milijardera Rockefellera što nosi poderane hlače, on će se nasmijati i odgovoriti: „Ja sam Rockefeller, a to su moje omiljene hlače. Neka su i poderane, ja ću ih i dalje nositi”. Ali, ako kažem siromahu da su mu hlače poderane, on će se na mene naljutiti, jer drugih hlača nema.”

Smatram da je više nego problematično ako Amerika, ili bilo koja velesila, nastupa prema manjim postkomunističkim zemljama kao učitelj ili, dapače, kao javni tužitelj. Mali narodi srednje i istočne Europe uvijek su imali dojam da ih velike sile drže za neku „sirovinu” koja se mora prilagoditi tuđim željama i interesima. Ne sumnjam da su neke od tih želja bile dobronamjerne, ali, kako se kaže u Njemačkoj, dobronamjerno je suprotno od dobrog.

Možda bi na početku budućih pregovora hrvatski pregovarač odmah trebao reći: „Vi ste gospođa, ali ja sam gospodin”.

Vlak mira i obnove

PUTOVANJE KOJE JE SPOJILO ZAGREB I VUKOVAR

U nedjelju ujutro 8. lipnja 1997. sa zagrebačkog željezničkog kolodvora krenuo je Vlak mira, kojim je Hrvatska izišla na svoje istočne granice na Dunavu. „S ovim vlakom, s izlaskom Hrvatske na istočne granice, na Dunav, završavamo povijesnu pobjedu hrvatske slobode, stvaranja samostalne i nezavisne države, suverene i demokratske Hrvatske koju smo uveli u svjetsku zajednicu slobodnih i suverenih naroda”, poručio je predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman ulazeći u vlak na zagrebačkom kolodvoru.

Vlak je bio sastavljen od 21 vagona, a svaki od njih je predstavljao po jednu hrvatsku županiju, koje će združenim snagama, sukladno svojim mogućnostima pomoći obnovu Vukovara. Vlakom mira putovali su predstavnici Sabora, članovi Vlade, izaslanici diplomatskog zbora,

predstavnici županija, vjerskih zajednica itd. U vlaku nije bilo čelnika oporbenih stranaka, osim dva predstavnika Socijaldemokratske partije, mada su svi pozvani da učestvuju u ovom događaju.

Dr. Franjo Tuđman se na zagrebačkom kolodvoru obratio okupljenim vukovarcima i poručio im da će i oni u narednih nekoliko mjeseci istim tim vlakom poći za Vukovar, a naredne godine učinit će to i ostali prognanici sa teritorije Baranje i Zapadnog Srijema. Hrvatska se mogla vratiti u Vukovar i oružanom silom ali, i bez obzira na preporuke svjetske zajednice, Hrvatska se svojom voljom u Vukovar vraća mirnim putem, zato što je to ujedno i hrvatski nacionalni interes, rečeno je na kolodvoru u Zagrebu.

Iz Zagreba je Vlak mira krenuo ka Vukovaru, gdje ga

je dočekaao prijelazni upravitelj UNTAES-a Jaques Klein. Putnici su izišli iz vlaka sa porukom mira i pomirbe. General Klein je pozvao sve građane da sudjeluju u kampanji nacionalnog pomirenja, a on sam će tom procesu dati punu potporu.

Vlak mira dočekali su i predstavnici srpske nacionalne zajednice, kao i čelnici grada Vukovara izabrani na zadnjim županijskim i lokalnim izborima.

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske, mr. Zlatko Mateša kazao je kako će svaka županija, sukladno svojim mogućnostima potpomoći obnovu Vukovara, a sama Vlada će učiniti sve da se pismo namjere ispoštuje u cijelosti.

Vlak mira je iz Vukovara krenuo ka Vinkovcima, a na dijelu prema Borovu selu u znak negodovanja kame-novan je od strane ekstremista. U Vinkovcima, kao i u Slavonskom Brodu, vlak je dočekan sa velikim oduševljenjem. Na kolodvoru u Slavonskom Brodu župan brodsko - posavski Mirko Tomac kazao je da je put u Vukovar „najslavniji od svih hrvatskih putovanja” na što je predsjednik Hrvatske uzvratio: „Uzeli smo svoju sudbinu u svoje ruke, stvorili

vojsku, državu i više je nikome ne damo". Ova država treba biti država blagostanja za sve njene građane, naglasio je, te da se iz Hrvatske u budućnosti neće morati odlaziti za boljim životom, već će taj smjer biti obrnut.

Vlak mira i pomirbe vratio se nakon svog uspješnog puta po hrvatskom Podunavlju u Zagreb, gdje su ga oduševljeno dočekali brojni zagrepčani. Sumirajući svoje dojmove stečene tijekom dana, predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman je okupljenim građanima i predstavnicima medija izjavio: „Danas imamo takvu zemlju, koja se malo gdje može naći i takve ljude koji su bili kadri stvoriti svoju slobodu, pa će biti kadri stvoriti i blagostanje i sreću za svakog hrvatskog čovjeka”.

Simboličnim putovanjem vlakom od Zagreba do Vukovara Hrvatska je jasno dala do znanja o potrebi pomirbe, zaborava, zajedničkog suživota, ali i obnove veoma razrušenog hrvatskog Podunavlja, a posebice Vukovara.

Vlak za Vukovar, kao vlak mira i pomirenja doveo je cijelu Hrvatsku na njene granice na Dunavu. Ovim gestom mira Hrvatska država garantira Srbima u hrvatskom Podunavlju da jesu građani Hrvatske, te da će imati sva etnička i građanska prava, kao i mogućnost da učestvuju u obnovi i izgradnji Vukovara, hrvatskog Podunavlja, a napose i cijele Hrvatske.

L.M.

Zagreb: Tjedan Hrvata u Mađarskoj

NACIONALNI PREPOROD HRVATA U MAĐARSKOJ

Tjedan Hrvata iz Mađarske četvrta je u nizu priredba koju posljednjih godina organizira Hrvatska matica iseljenika da bi svekoliku hrvatsku javnost bolje upoznala s autohtonim hrvatskim zajednicama koje žive izvan matičnog nacionalnog korpusa, te da bi pridonijela uspostavljanju novih veza sa starom domovinom. O društvenoj, pa i državnoj važnosti rečenih manifestacija i brizi nove hrvatske države za njihov dalji opstanak i budući razvoj, kako unutar matične kulture, tako i unutar država u kojima su po vremenu obitavali, govore taro jedinci, sveučilišni profesor i političar. U tim priredbama predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana.

Tijekom sedmodnevnog predstavljanja vrlo stare i brojne hrvatske zajednice iz Mađarske - ima ih oko 90 tisuća - održavaju se izložbe fotografija, koje dokumentarno pokazuju dugu povijest hrvatske manjinske zajednice u Mađarskoj, potom tribine na kojima se

raspravljalo o povijesti doseljavanja raznih etničkih skupina Hrvata koji u migracijskim valovima tijekom turske okupacije (između 15. i 18. stoljeća) naseljavaju područja mađarsko-austrijsko-slovačke tromede duž granica s Austrijom i Hrvatskom, pa sve do Bačke na jugu mađarske države. Raspravljano je i o jezičnom bogatstvu kojim govore Hrvati u Mađarskoj, a u čijim su govorima zastupljena sva tri organska narječja: čakavsko (u mađarskom dijelu Gradišća), kajkavsko (u mađarskom dijelu Pomurja i nekoliko naselja u mađarskoj Podravini) i zapadnoštokavsko (dijelom u Podravini, Baranjskoj županiji, oko Pečuha, u selima uz mađarsko-srpsku granicu te u nekoliko sela oko Kaloče i Budimpešte), uz napomenu da većina Hrvata u Mađarskoj govori štokavski. Upriličeno je i gostovanje Hrvatskog kazališta iz Pečuha s predstavom „Čovjek iz Manche”, kao i koncerti folklornih društava iz raznih krajeva Mađarske.

„Vjesnik”: Branka Džebić

IN MEMORIAM

ČOKIĆ ANTE

1930. - 1997.

Posljednji pozdrav našem prijatelju, dobrom radniku i čovjeku široke duše, kojeg je iznenadna smrt zauvijek udaljila od nas.

DEMOKRATSKI SAVEZ HRVATA
U VOJVODINI

IZ ŽIVOTA MANJINA

U znaku 5. obljetnice

„ROSENBAL '97”

Njemačko udruženje „Donau” - Gemeinschaft der Donauschwaben 20. lipnja 1997. godine je svečanim Rosenbalom proslavio 5. obljetnicu rada i postojanja. Između 250 nazočnih uzvanika, Rosenbalu su prisustvovali i gosti iz njemačkog veleposlanstva u Beogradu te tridesetak gostiju iz Bonharda, kao predstavnici njemačke manjine iz Mađarske. U programu je učestvovala njemačka Musikkapele, uz čiju glazbu je nastupala i njemačka folklorna grupa. Oba učesnika su došla iz Bonharda.

Njemačko udruženje „Donau” je prvo njemačko udruženje u Jugoslaviji koje je osnovano poslije Drugog svjetskog rata. Velikom smjelošću osnivača, 30. lipnja 1992. godine osnovano je u Novom Sadu kao njemački Klub, a na inicijativu Andreasa Bürgermayera. Vremenom, Klub je prerastao u veliko udruženje pod nazivom Njemačko udruženje „Donau” - Gemeinschaft der Donauschwaben in Serbien, sa sjedištem u Novom Sadu Kozačka br. 6. Tijekom proteklih 6 godina rada, imali smo mnogo uspjeha u našim aktivnostima, ali i problema, pogotovu materijalnih, obzirom da do sada nismo dobijali nikakvu potporu za naš rad. Tijekom proteklog perioda tražili smo podršku i potporu od novosadskih i pokrajinskih vlasti, ali bez uspjeha. Potporu u vidu tehničke opreme za olakšavanje rada udruženja dobili smo od njemačkog veleposlanstva u Beogradu, kao i sredstva za organiziranje tečaja njemačkog jezika i to u dva navrata.

Njemačko udruženje „Donau” - tada još Klub, je 1992., po prvi puta, a nakon 50 godina,

organiziralo bogosluženje na njemačkom jeziku u Novom Sadu u povodu Božićnih blagdana, a naredne godine i Uskrsa. Od te 1992. godine, „Donau” redovito javno organizira bogoslužnja diljem Vojvodine, te je tako ova aktivnost u Subotici provedena 31. svibnja 1997. godine, a u organizaciji Podružnice DVD „Donau” koja djeluje u ovom gradu. Udruženje svake srijede održava redovite sastanke, a tim danima radi i naša knjižnica, kao i ljekarna, gdje se besplatno dijele lijekovi. Subotom se u Novom Sadu okuplja naša malobrojna mladež. U našim podružnicama u Subotici, Hodschagu i Bajmoku članstvo se okuplja svake prve srijede u mjesecu.

Udruženje svake godine održava i svečanost u povodu ujedinjenja Njemačke 3. listopada, već tradicionalne glazbene koncerte njemačkih skladatelja, predavanja o povijesti i podrijetlu podunavskih Nijemaca, Matine njemačke poezije, te natjecanje recitatora.

U povodu 50. obljetnice masovnog stradavanja Nijemaca u Vjvodini, položen je vijenac na „Deutschen helden Frieddhof” u Novom Sadu i održana misa na njemačkom jeziku u katoličkoj crkvi u znak sjećanja na ove događaje. Ovom spomen-danu bio je nazočan i Veleposlanik Njemačke u Beogradu gosp. Schrömbgens sa pratnjom.

Od jeseni 1995. godine održava se serijal predavanja o radu i značaju Martina Luthera, a tijekom mjeseca veljače svake godine organiziramo već tradicionalan Brezelbal. Sve ove manifestacije su dostupne cjelokupnoj javnosti.

Njemačko udruženje „Donau” surađuje sa brojnim udrugama kao primjerice Weldch organizacijom u Sindelfingenu, njemačkom manjinom u Hrvatskoj i Mađarskoj, KUD Petefi Šandor u Novom Sadu, Otvorenim Univerzitetom u Subotici, društvom Srpsko-njemačkog prijateljstva u Beogradu, Goethe institutom u Beogradu te njemačkim veleposlanstvom u Beogradu. DVD „Donau” izdaje i svoje glasilo na njemačkom jeziku „Nachrichten” u nakladi od 300 primjeraka, a u pripremi je njegov peti broj. U potpunosti možemo biti zadovoljni postignutim rezultatima tijekom ovih pet godina postojanja; od 12 članova, Udruženje danas broji preko 300 članova sa njihovim obiteljima, uspjeli smo povratiti povjerenje među ljudima te da javnost prihvati spoznaju da su Nijemaci kao etnička zajednica prisutni na ovim prostorima. Aktivnosti smo proširili osnivajući naše podružnice u Subotici, Hodschagu i Bajmoku 1996. godine.

Uprkos svemu, naš rad je ipak težak, a u novije vrijeme prisutan je pokušaj razbijanja našeg jedinstva. Sve više se osjeća pritisak sa strane da se i naše Udruženje uključi u politiku te da surađuje sa političkim strankama. Do sada smo uspjeli ostati neutralni i samostalni po tom pitanju, jer se ne želimo baviti politikom. U našem Udruženju imamo građane i drugih nacionalnosti, različitih političkih uvjerenja i vjeroispovijesti, što smatramo znakom dobre volje i približavanjem među narodima što je uostalom i glavno strijeljenje današnje Europe.

Andreas Bürgermayer

Toponimija

SRIJEMSKI I BARANJSKI MJESTOPISI

U Školskoj knjizi predstavljene knjige „Hrvatski baranjski mjestopisi”
i „Hrvatski srijemski mjestopisi” dr. Ante Sekulića

ZAGREB, 21. svibnja - Knjiga „Hrvatski srijemski mjestopisi” govori o tlu na kojemu je, na razmeđu svjetova, hrvatski puk gradio svoju osobnost. Najbolje to potvrđuju pokušaji agresora da mijenja nazive pojedinih mjesta, jer ona su svjedok hrvatske opstojnosti, rekao je predstavljajući knjigu „Hrvatski srijemski mjestopisi” autora Ante Sekulića recenzent Josip Kolanović u školskoj knjizi. Tom je prigodom predstavljena i knjiga „Hrvatski baranjski mjestopisi” istoga autora. Zajedno s već prije predstavljanim „Hrvatskim bačkim mjestopisima” - u kojima Sekulić, od Ade do Žednika obrađuje 92 mjesta, ukratko predstavivši njihovu povijest, broj žitelja u raznim razdobljima, njihovu nacionalnu i vjersku pripadnost - one čine trilogiju o jednom aspektu povijesti Hrvata u Podunavlju.

Razmatrajući, u „Hrvatskim srijemskim mjestopisima” povijest Srijema, posebice njegove toponime, dr. Sekulić dokazuje da su imena na tom području izvorno hrvatska, što uz ostalo potvrđuju imena krajeva, crkvenih poglavara,

svjetovnih velmoža i uglednika. Središnji dio knjige čine mjestopisi složeni po abecednom redu od Adaševaca do Županje. Veća i važnija mjesta (Brod, Đakovo, Ilok, Vinkovci, Vukovar, Mitrovica, Zemun...) dobila su sažete monografije iz dostupnih podataka. Govoreći o toj knjizi Josip Kolanović naglasio je da autor pojam Srijema uzima povijesno, pa obuhvaća i šire područje od današnjeg

Govoreći o povijesti hrvatskih imena mjesta u Baranji u knjizi „Hrvatski baranjski mjestopisi” autor, na temelju prvih pisanih spomena naselja, veličine zemljišnog područja, mikrotoponima i slično upozorava na opstojnost hrvatskog pučanstva tijekom prošlih stoljeća. Glavnina građe raspoređena je u dva dijela: u prvome se raspravlja o mađarskoj Baranji, u drugome o hrvatskoj. Navedena su imena izvorno slavonskog porijekla, unatoč promjenama žitelja u njima, te etnički sastav stanovništva, pri čemu će čitateljima osobito zanimljivi biti podaci nakon 1991. godine. Ona govori, kako je rekao recenzent Josip Bara-

bić, o hrvatskim "tragovima koje se ne može izbrisati, iako ih se krivotvoriti može".

- Ovo troknjižje - naglasio je autor dr. Ante Sekulić - čini cjelinu o tri hrvatske župe koje su do 1918. godine bile unutar granica Dvojnog carstva, a zaboravilo se da su cjelina nakon nepravedne granične podjele na štetu Hrvata. Zato sam želio pokazati da hrvatski svijet nije onamo ni doseljen ni naseljen, ni raseljen. Naš svijet ne prihvaća humana preseljenja, čuvat ćemo svoja djedovska ognjišta i svoje grobove, rekao je dr. Sekulić.

Nazočne je u ime HKUDA „Bunjevačko kolo” iz Subotice pozdravio Josip Buljovčić, predstavljen kao „najbolji poznavalac baštine bunjevačkih Hrvata”, koji je naglasio potrebu sada zamrle, a nekada vrlo žive, kulturne suradnje bačkih Hrvata i Hrvata iz domovine. U ime Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata nazočne je pozdravila mr. Marija Zaić Kubatović, a u ime nakladnika, Školske knjige, glavni direktor Dragomir Mađerić te urednik Franko Mirošević.

Mirjana Dugandžija

SLANKAMEN (2.)

Ime - Slankamen

Većina povjesničara i putopisaca spominjući Slankamen zaključuju da je dobio ime po izvoru slane vode koji se u njemu nalazi a koji je poznat još iz rimskog doba.

Prvi puta Slankamen se u pisanim dokumentima pominje. 1072. godine za vrijeme ugarskog kralja Salomona.

Opat Lubečki, Arnold, 1189. godine, za vrijeme trećeg križarskog pohoda njemačkog cara Fridriha I, piše Slankamen kao Schlankemunt.

U jednoj privilegiji ugarskog kralja Ladislava, 1287. godine, spominju se „... trgovci iz Slankamena i Zemuna”.

„Monumenta Vaticana Hungariae”, 1332. godine, spominju Zalankamun.

Izvjeste kralja Ludovika I, koji je pokrenuo vojsku na Srbe za cara Uroša, spominje da je „... 31. svibnja 1359. godine u Slankamenu na ušću Tise u Dunav”.

U pismu papi, ugarski kralj Albrecht, javlja, 1. listopada 1439. godine, o „... sretnom vojnom pohodu protiv Turaka kod Slankamena - in felici exercitu contra Turcos prope Slankament”, na koji bijaše stigao do Titela i ušća Tise nasuprot Slankamena, „... bei Slankemund..”, 7. rujna 1439. godine.

Sveti Ivan Kapistran, 22. srpnja 1456. godine, izvješćuje papu Kaliksta III, iz Slankamena, o svetoj i zamašnoj pobjedi kršćana nad Turcima, a biskup lucerinski Petar

Ranzan, 1488. godine spominje Sallamkhemini a nadbiskup kaločki Petar Varady piše o Szalengkemeny 1496. godine.

Turski putopisac Evlija Čelebi(ja) posjetio je i opisao „sigurno mjesto i tvrdi grad Islankamin”.

Ostrogonski biskup i primas Ugarske, Antun Vrančić, putujući kao poslanik kralja Ferdinarda I, u Carigrad 1567. godine, u svom dnevniku spominje: „... Szalonkamen - Szlani Kamen, hoc est salsus lapis...”, Slankamen, koji je svoje ime dobio po slanom kamenu, odnosno izvoru slane vode koja izvire iz stijene ispod planine i ulijeva se u Dunav.

Slavni ugarski povjesničar XVI stoljeća Ištvanije, također ističe da je Slankamen dobio ime po slanom kamenu.

Bratislav će putujući lađom Dunavom prema Istoku, vidjeti Selemktsch 1591. godine a češki grof Herman Cernin na istom putu lađom vidio je 1645. godine Zlonkomen, a Karl Gustav, markogrof Badenski 1688. Schlancament.

Štefan Katona, ugarski povjesničar XVII vijeka, pak misli 1778. godine, da je mjesto Slankamen dobilo ime po Salanu knezu bugarskom ili knezu titelskom, unuku velikog bugarskog kneza Kenana.

Slankamenski župnik Krešimir Tomljenović, pisac župske povijesnice, od 1900. do 1911. godine, zapisuje „... da u Starom Slankamenu i danas postoji prilično moderno uređeno kupalište nazvano „Slanjača” jer mu je voda slana. (Po

svoj prilici da je po toj vodi i samo mjesto nazvano Slankamen.) Taj je izvor i u rimsko doba služio kao kupalište što dokazuje dobro sačuvana rimska građevina ispod stare župne kuće koja danas služi kao podrum i koja je danas vlasništvo Damjana Mrkšića”.

Slankamen u prapovijesti

*Na temelju temelji se dižu,
smjenjuju se dobi i razumi.*

...

*A ti stojiš „GRADINO” prastara.
Svojom bridu izazivaš vrijeme,
Dok na tvome krilu se odmara
i divljaka i mudraca pleme.”*

(Ivan Bonus - Slankamenac)

Područje Slankamena poznato je još u prapovijesnoj epohi vezano za nastanak lokaliteta „GRADINA”, uz uzvišicu iznad sadašnjeg Starog Slankamena, na kojem su otkriveni značajni arheološki nalazi, koji govore, da je ovaj položaj korišten od prapovijesne epohe do kasnog srednjeg vijeka, na kojem su se događala intenzivna povijesna zbivanja.

Najstarija identificirana naselja na lokalitetu „Gradina” pripadaju poznatom bronzanom dobu i Halštatu, starijem kamenom dobu, o čemu govore iskopine gustih stambenih objekata.

**„Slankamen kroz povijest”
Marko Kljajić**

- Nastavit će se -

Iz vjerskog života

BRAŠANČEVO

U Subotici je 29. svibnja svečano proslavljen blagdan Tijelovo, koji se slavi svake godine deset dana nakon Duhova, a u znak štovanja Oltarskog Sakramenta pri čemu se dijeli Blagoslov.

U katedrali sv. Terezije Avilske služena je biskupska misa koju je predvodio subotički biskup msgr. Ivan Penzes uz nazočnost brojnih katoličkih svećenika i franjevac. U katedrali prepunoj vjernika misa je služena na hrvatskom, latinskom i mađarskom jeziku, a u znak spomendana tijela i krvi Isusove koju nam je ostavio za hranu, kao dar jakosti i blazine njegove.

Nakon mise, procesija je izišla na ulice grada i uz zvuke zvona pronijela sveti Sakrament. U procesiji su učestvovali svećenici, redovnici i redovnice na čelu sa biskupom, kao i članovi crkvenih općina, kapelani, kantori, crkveni zborovi. Na čelu

procesije nosilo se raspelo, a zatim crkveni barjaci.

Minohodu vjernika su se pridružili brojni građani, a mnogi su stajali i sa obje strane ulice kojom je procesija prolazila. U procesiji su učestvovali i mladi u narodnim nošnjama te djevojčice obučene u bijelo sa korpicama punim ružinih latica i drugog cvijeća koje su rasipali putem. Procesija na

blagdan Tijelovo obnovljena je u Subotici 1995. godine nakon pedeset godina, obzirom da je taj crkveni običaj prekinut prije Drugog svjetskog rata.

Samim činom procesije, vjernici simbolično mole Blagoslov za sebe i cijeli grad i kroz ispovijedanje vjere javno iskazuju štovanje Presvijetlom Oltarskom Sakramentu, te vjeru u Božju prisutnost.

Iz katedrale procesija je stigla pred franjevački samostan, gdje je pred ulazom u crkvu bio postavljen prekrasno okićen oltar. Pred njim se čitalo Evandjelje i molitva vjernika nakon čega je podijeljen Blagoslov. Vjernici su se nakon toga uputili nazad u katedralu, gdje je nastavljena svečana blagdanska misa i otpjevana pjesma Te Deum - Zahvala Bogu. Pred katedralom sv. Terezije Avilske svirao je ove godine puhački orkestar, što je također bio nekadašnji običaj pri proslavi blagdana Tijelova.

TRADICIONALNA PROLJETNA IZLOŽBA

U organizaciji Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo” otvorena je tradicionalna proljetna izložba članova likovnog odjela ove institucije.

Izložba je otvorena 30. svibnja 1997. u vestibulu Gradske kuće uz nazočnost brojnih posjetitelja kao i autora

izloženih djela. Radove je izložilo tridesetak umjetnika amatera među kojima su preovlađivali radovi uljem na platnu, a motivi većinom odražavaju prostor i način života zavičaja autora.

Svako izloženo djelo svjedoči o upornom radu i zalaganju

autora, a sama likovna vrijednost je izražena u spoznaji da su paste, akvarele, tempere, ulja... osmišljavali amateri u ovoj umjetnosti.

Međutim, ovo saznanje ni u čemu ne umanjuje vrijednost likovnih ostvarenja, jer su rađena srcem i ljubavlju.

BALONI...

U cilju primicanja zagrebačkog turizma održan je 4. balon festival „Zagreb CUP 97“. Na njemu je učestvovalo više ekipa iz Austrije Slovenije, Češke i Hrvatske, a trajao je od 6. do 8. lipnja ove godine.

U Zagrebu su baloni polijetali sa dva mjesta. Vrlo brzo je zagrebačko nebo bilo prekriveno balonima različitih boja i oblika na veliko čuđenje zagrepčana. Nakon izvedene prve panorame, mnogi su željeli poletjeti sa letačima. Svake godine je broj letača sve veći, a ove godine glavna atrakcija su bile letačice iz Austrije. Baloni su se nakon jednog sata leta spuštali u razne dijelove Zagreba, na čuđenje, ali i zadovoljstvo građana. Baloni su prije leta punjeni toplim zrakom, a za upravljanje i sigurno letenje potrebno je pouzdano iskustvo zbog teškoća pri uzlijetanju, borbe s vjetrom, ali i za uspješno prizemljenje.

„Zagreb CUP 97“ prošao je i bez nekih najavljenih manifestacija zbog lošeg vremena i jakog vjetrova, mada su panoramski letovi trajali svo vrijeme. Međutim, u nedjelju, zadnjeg dana festivala, upriličena je za posjetitelje izložba svih balona i njihovih letača na izletištu „Prigorje“.

U ZNAKU LJETA

Na ovogodišnjem 4. susretu veterana automobila i motocikla u Kiškunhalašu učestvovalo je preko 60 učesnika na motociklima i dvadesetak automobila klase veteran i nostalgia. Učesnici su bili iz Njemačke, Češke, Mađarske i SRJ, neki su došli samostalno, a neki pak u okviru udruženja kao primjerice „Old timer“ iz Subotice. Natjecalo se u vožnji spretnosti, snalaženju u prirodi, provjeri znanja iz povijesti Mađarske, raznim zanimljivim provjerama spretnosti.

Manifestacija je bila veoma dobro smišljena i organizirana, te je učesnicima vrijeme, u sva tri dana koliko je trajala, proteklo uz vožnju, druženje i samodokazivanje. Na ovogodišnjoj smotri starih automobila i motocikla podijeljeno je više nagrada, ali među njima nije bilo nagrade publike za najljepše i najatraktivnije vozilo. To je i razumljivo, jer je jedna vrijednost voziti samostalno restaurirano i osposobljeno vozilo, tehnički ispravno i upotrebljivo, a druga je, na oko lijepo vozilo, bez života i originalnosti.

Vozači su pri vožnji u prirodi pokazali maksimalnu solidarnost i pomagali jedni drugima pri eventualnim kvarovima.

Nagrade su ove godine natjecateljima po prvi puta podijeljene javno, na trgu u Kiškunhalašu. U ovogodišnjem natjecanju, učesnici od strane subotičkog privatnog „Old timer“ udruženja osvojili su dva

pehara i dvije diplome. Najuspješniji takmičar u kategoriji automobila proizveden nakon 1950. godine, kao i najuspješniji inozemni vozač na reliu i vožnji spretnosti bio je Lazar Blagojčev sa Zastavom 750 i za taj svoj uspjeh osvojio je pehar i diplomu. Najuspješniji inozemni vozač motocikla u vožnji spretnosti i slalomu, ali i ostalim disciplinama za motocikle bio je Alexander Molzer sa svojim motociklom marke BMW R-25/3 iz 1954. godine, te osvojio pehar i diplomu u ovoj kategoriji natjecanja. Svi učesnici susreta dobili su plakete kao priznanje za uloženi napor i trud na manifestaciji, a neki pak, kao primjerice Nijemac Volkmar Temmler čiji se motocikl pokvario, utješne nagrade. Inače, Volkmar Temmler je vozač - učesnik koji je u Kiškunhalašu bio iz najudaljenijeg mjesta i prešao je tisuću kilometara samo da bi učestvovao u manifestaciji. Nezgoda koja se desila s njegovim motociklom duboko ga je potresla, te je bio zahvalan organizatoru na ukazanoj pažnji.

Domaćin, udruženje ljubitelja starih motocikla i automobila „Kantor Andras“, i svi domaći, kao i inozemni učesnici razišli su se u dobrom raspoloženju obogaćeni još jednim iskustvom i sa namjerom da se susretnu na jednom od narednih sličnih manifestacija.

Alexander Molzer

Proslava blagdana u Srijemu

DUHOVI

Iz priča starih slankamenaca može se razaznati da je na Duhove bilo vrlo burno u selu. Mada je to u posljednjoj polovici dvadesetog stoljeća izgubljeno.

Sve do Drugog svjetskog rata, bio je običaj da se u noći Duhova zbijaju razne huncutarije posebno prema kućama koje su imale staru djevojku. (U selu se pamti zgoda kada su mladići jedne godine seoskom „knezu“, koji je imao malo stariju unuku za udaju, popevši se na krov kuće, kroz odžak (dimnjak) ubacili punu, nezavezanu vreću žaba. Dimnjak se spuštao i završavao sa „kubom“, koja je služila kao pušnica za meso i bila kao predsoblje u kući).

Često se događalo da domaćin, ujutro, ustavši, ustanovi da mu nema dvorišne kapije, koja bi se tijekom dana pronašla negdje na drugom kraju sela. Također se po putu moglo u jutarnjim satima primjetiti đubra koje su nestašni momci na taljigama izvozili sa đubrišta i noću ga po putu prosipali ili bi njime mazali svježe okrečene kućne zidove.

Za djevojke je vrijedilo da rano ustanu na duhovsku nedjelju da im se ne dogode kojekakve neprilične stvari do polaska u crkvu što bi bila sramota pred cijelim selom. Kućedomaćin takove djevojke, koja je bila za udaju, vrlo često je stavljan na muke, jer se moglo očekivati da mu se kćerka klati na sljemenu krova ili da nađe prevrnutu seljačka kola u dvorištu ili kolnici i sl.

zkvh.org.rs

TIJELOVO - BRAŠANČEVO

Na dan Tijelova bile su u školskoj, crkvenoj i glavnoj ulici na sjeveru i jugu, napravljene dvije male kapele od letava i bijelog lanenog platna i ukrašene bogatim ukrasom od cvijeća. Služile su procesiji kao staništa. Sa desne i lijeve strane ulice gdje je stajala kapela u zemlju su zabadane lipove grane. Do sredine ulice bila je rasipana pokošena trava da bi bilo manje prašine. Toga bi se dana gotovo sve katoličko žiteljstvo sakupilo pred crkvom, a poslije velike mise krenulo bi prema kapelama. Djevojčice su nosile male korpice u kojima su bile cvjetne latice, koje su rasipale po putu kojim je procesija prolazila. Žene i odrasle djevojke nosile su vijence cvijeća u rukama. One su ih poslije procesije nosile kući. Ranije su vješani iznad kreveta i stavljeni preminulima na kovčege. Upadljiva je bila grupa u procesiji „djevojke Majke Božje“. Po četiri od njih nosile su naizmjenice kip Gospin, učvršćen na nosivo postolje. Dok djevojačke nošnje - suknja i bluza - nikad nisu bijele, „djevojke Majke Božje“ oblačene su skroz u bjelinu. Samo su oko kukova imale široku, svjetloplavu ešarpu. U kosi su nosile vijenac u obliku krune od bijelog cvijeća. Po obilasku kapele sa presvetim otajstvom, iste se razgrađuju, a lipove grane i cvijeće koje je služilo kao ukras sa lijeve i desne strane ulice, smatrani su blagoslovljenim i vjernici su ih nosili kući čuvajući ih do sljedećeg Brašančeva.

Ulomci iz knjige „Slankamen kroz povijest“ autora Marka Kljajića

Od narednog broja čitatelje na ovoj stranici očekuje stara rubrika „Bunjevačko bockalo“ i njegov pisac - šeret Bać Stipan sa trećim nastavkom „Intervju - jel divan na samo“.

Uredništvo